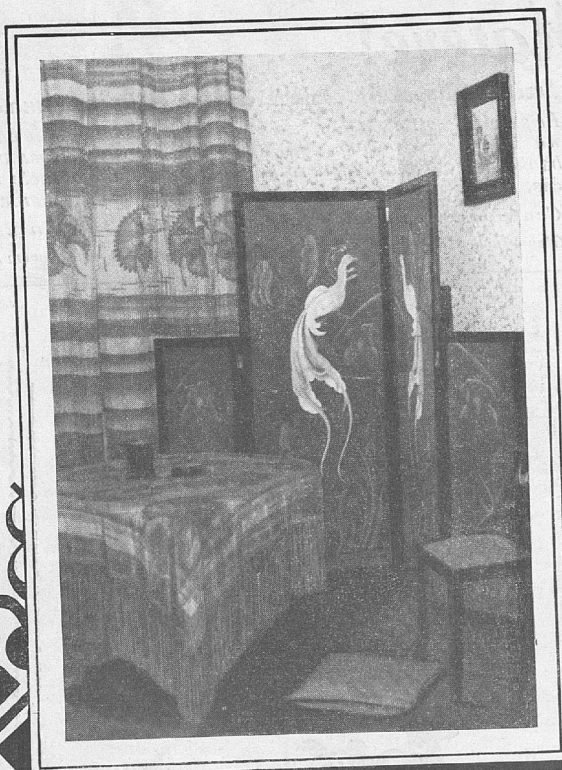

ŽENSKI * SVET *

LETO 12 * MAREC
1934

Matere!

Sreča in blagostanje otrok je iskrena želja vsake matere!

Pripravljajte otrokom denar za študije in hčerkam doto že danes, na življensko polico „SLAVIJE“, jugoslov. zavarovalne banke v Ljubljani, na katero se lahko neobvezno obrnete vsak čas, da Vam svetuje za Vas najprikladnejši način zavarovanja

Centrala v Ljubljani ima telefon štev. 2176 in 2276

Glavne podružnice so v Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Osijeku, Novem Sadu

*Pomlad
prihaja!*

*Oglejte si
ravnokar
došle no-
vosti*

*A. & E.
Skabernè
Ljubljana*

Atelje „Moda“

Atelje za damsko garderobo

Ljubljana, Miklošičeva 10

Amaliya Grošelj

ŽENSKI SVET

MAREC 1934

LJUBLJANA

LETO XII-3

Pod dalmatinskim solncem

Maša Slavčeva

Nadaljevanje

Leta gredo ... gredo ...

Marko hira na pljučih. Mnogo dela, da bi z udobnim življenjem ublažil ženi bol, ko nimata otrok.

Preveč dela.

Stari Oluje mrši čelo in jezni pogledi padajo na snaho. Ona često prosi, roti moža, naj se tako ne trudi, naj gre k zdravniku, da ga preišče.

„Še sto let bom živel,“ trdi Marko smeje se in jo nežno treplja po licu. A moti se. Na ribjem lovu ga zajame nevihta, vročega od veslanja ga namoči ploha. Ko pride domov, leže — in ne vstane več.

Po treh tednih se zamaje zvon v vaškem zvoniku in zaklenka zanj.

Vinka, pohlevna Vinka, ki je nosila tastovo mržnjo brez tožbe, ki je udušila bol, ker ji ni bilo dano imeti otrok, ki je molče preslišala škodoželjna pomilovanja sosed, ta tiha Vinka kleči zdaj ob moževi smrtni posetlji, kjer leži Marko bled in nem. Iz oči ji lijejo solze na njegovo lice, njen glasni jok stresa tišino in mir. Ostri kriki si režejo pot iz hiše. Puli si lase, ki so se ji usuli preko obraza, z nohti si para lice, spačeno od bolečin.

Brezumna je njena žalost. V zid buta kakor zaprta zver v kletki in plaka, plaka...

Stari sedi v svoji izbi in strmi predse.

„Zaradi tiste kletve, vse te nesreče? Rod je šel svoja pota, vsi so se mi izgubili... Da bi bil jaz sam temu kriv? Kazen božja je bila...?“

Grenko je staremu Oluji, a solze mu niso dane. Duše ga, teže mu srce kot môra, da se jih ne more iznebiti — a potok ne najde poti na dan...

Stari sedi in strmi pred se. Ure beže...

V starinskem pohištvu glasno gloje črv.

Vinkini kriki in plač se sekajo v tišino.

Oluje vstane in stopi v sobo, kjer leži Vinka ob Markovi postelji in ječi. V sinovo lice se zazre starec. On, najtežje pričakovani, najbolj ljubljeni, ki je nanj stavil vse svoje upe, on mu je kljuboval, po svoji volji se je oženil. In bil je kaznovan. Jalovo ženo mu je dala usoda.

Starčev pogled pade nanjo. Ne smili se mu. Zakaj mu je kljubovala?

Ne bi se zdaj krčila v žalosti... Kazen božja zanjo...

Krsta je pripravljena.

Ves otok premore samo dve: eno za odrasle in eno za otroke.

Sosedje in rodbina so zbrani. Duhovnik opravi molitve, predno odneso truplo.

V krsto denejo Marka, šestero mož dvigne breme na rame, sprevod se pomika na pokopališče med donenjem zvona.

Kot brezumna se opoteka Vinka za sprevodom, pol v joku pol pojoče se vpleta njeno naricanje v glasne molitve sosedov: „Zakaj si me zapustil, dragi? Ti solnce mojega življenja, ti ogenj mojega srca — poglej, teko mi solze za teboj. Samotna bom odslej, brez tebe, drug... O naša deca nerojena, plakaj z menoj — ni je, da bi me tolažila, da bi mi lajšala gorje. Moj zvesti drug, srce mi je ranjeno, odšel si in se več ne vrneš! Zapustil si me, žalost me je objela... O dragi, dragi...!“ in v joku utonejo nerazločne besede...

Za sprevodom gre Vinka, opotekaje si mrši lase in si grebe lice v silni žalosti. Krvave srage se ji točijo med solzami po njem.

Ko so na groblju, pade preko krste, ki jo odpro, poljublja mrzlo Markovo lice in kriči, kriči...

Župnik blagoslovi truplo, nato odpro možje zaklopna vrata, vdelana v cement na tleh, in vsi navzoči se zaženo k njim, da bi videli v grob. Popolno, od starosti rumeno okostje leži v njem. Bog zna, kdo je bil to nekoč...

Iz krste vzemo Marka ter ga polože na okostje v grob. Čez lice mu razprostro ruto, potem grob zapro, nad njim plaka Vinka...

Stari molči. Solze ni na njegovem licu in niti besede žalosti iz njegovih ust.

„Pojdimo,“ pravi s suhim glasom. Žene dvignejo Vinko ter jo v svoji sredi odvedo domov.

Zadaj za vračajočimi nosita dva moža prazno krsto... Za prihodnjega, ki bo umrl...

* * *

Vinkina usoda je žalostna. Na otoku vlada nepisani zakon, da žena, ki ni rodila možu dece, nima pravice do dedščine. Vse, kar je imel, pripade sorodnikom. Vinka je brez doma, brez strehe. Nikomur ne pride na misel, da bi prekršil stari zakon, a Oluju, ki Vinke nikoli ni maral, še celo ne.

Vinka, vtopljen v bol, ne premišlja o tem. Srce ji je bedno in niti ene misli ni v njeni zavesti.

Selo ugiblje in šepeta — — —

Kam pojde Vinka? Doma pri nji je beda — — —

* * *

Oddaljena sorodnica sirote Nede, ki ji je doslej gospodinjala, je podedovala na Srimi majhno posestvo ter se pred kratkim preselila z otoka. Dvaindvajsetletna Neda, že davno godna za možitev, je ostala sama.

Selskega poglavarja skrbi zapuščena sirota, pa premišljuje, kaj bi se ukrenilo. Kako naj pomore Vinki do doma in Nedi do moža? Neda se trdovratno brani njegovih dobrih nasvetov in se ne mara močiti. Glavar ve, da sama ne more in ne sme živeti v svoji hišici, ker bi obrekovanja, čeprav po krivem, ne bilo ne konca ne kraja. Zato predlaga Vinki, naj se preseli k Nedi in ji nadomešča mater. Tako da bo najbolje za obe.

In zgodi se po njegovem nasvetu.

Vinka živi poleg Nede, vso svojo neizljubljeno materinsko ljubezen ji daruje. Nedo ljubi, najlepše dekle daleč naokrog je in ponosna je nanjo, ko da je res njena hči...

Čas ublaži vsako bol, in tudi Vinkino je. Le kadar se pomika pogreb mimo hiše na pokopališče, zakrvavi njeno srce znova, plaka je sledi sprevodu in narica za Markom. Tak je tam na otokih običaj...

* * *

Nedeljsko jutro.

Dan se razpne kakor modro jadro nad otokom — zemeljskim čolnom. Vanj je vtkano zlato solnce, smejoče se in vroče...

Vinka in Neda se odpravljata k maši.

Temnorjavo obleko imata kakor vse žene in dekleta na otoku, belo srajco, oranžno ruto na skrbno počesanih laseh in po več parov uhanov domačega izdelka v ušesih.

V selo gresta.

Mladeniči in moške v nedeljskih oblekah balincajo na obali. To je njihova vsakodnevna zabava po delu, a ob nedeljah se ji posvečajo skoro ves dan. Ljudje, ki prihajajo mimo, se ustavljajo in jih gledajo. Vsi pa delajo opazke nad mimoidočimi ženami in dekleti.

„Vinka in Neda!“ opazi nekdo prihajajoče in vratovi se iztegnejo v naznačeno smer. Rdeči naglji ali granatni cveti med zobmi mladeničev, — nihče ni ob nedeljah brez njih — se izzivalno pozibavajo med smehljajočimi se usti. Marsikdo se ozra za Nedo in si dela upe, a Neda se le smeje in pobliskava z rjavimi očmi, odloči pa se ne. Ni ji do možitve.

Z vseh strani prihajajo otočani. Počasi se med razgovorom pomikajo proti cerkvi. Tam postajajo in posedajo po zidu in vodnjaku. Zvon zavabi poslednjič, vsi gredo v cerkev.

Večina otočank ima majhne pručke s seboj. Lesene so, različno pobarvane in izdelane, kakor pač katera premore. Nekaterе so umetno izrezljane, z okraski, druge preproste, zbite z nekaj žebli, a vse služijo v isti namen: med mašo žene kleče ali sede na njih.

Spredaj pred oltarjem stoje moške in mladeniči, zadaj za njimi pa so žene in dekleta. Možem, gospodarjem, gre prvo, odlično mesto.

Pridiga.

Kaplan, ki nadomešča župnika, je še mlad. Resno, z odmerjenimi kretnjami govori zbranim. Nov je še, ni prodril v duše teh ljudi, njihovo mišljenje mu je tuje.

Dva svetova.

Ti ljudje, utrujeni od večne borbe za obstanek, poslušajo, a ne doumejo svečnikovih besed, ki so za njihovo preprostost preumetne. Oni so tako daleč od njegovega sveta...

Tuintam kdo zadremlje ali celo zaspi. Otroci so nemirni, hodijo po cerkvi, šepetajo in se smejejo. Tu ni one slavnostne, skrivnostne tišine, onega velikega spoštovanja do božanstva, tu so samo ljudje, ki so prišli potožit skupnemu Očetu svoje gorje kot človek človeku. Posrednik pa je tujec, ki jih ne razume. Saj vedo, da stori rad vse, kar more, a med njimi in njim je prepad, katerega oni ne morejo premostiti, on pa ga ne mara. Ali pa ga res ne čuti?

V srcih ni odmeva na besede pridigarjeve...

Stari župnik, da, on je njihov. Kolikokrat se med Credom okrene ter jih ošteje, če so preglasni. Med Credom namreč izmenjavajo novice med seboj, to je njihova stara navada in nihče ne misli na to, da bi jo odpravil. Prične se maša. Otroci stoje v gruči poleg ministranta njihove starosti in se brez strahu glasno pogovarjajo z njim.

Vsi otočani pojo mašo in odgovarjajo v staroslovenskem narečju. Njihovo petje je neubrano, a iskreno, saj vedo, kaj pojo v svojem rodnem jeziku. Vroče je. Med kadilo se meša vonj po znoju, ki ga prelivajo ti ljudje sleherni dan, da čutijo vso težo božje zapovedi: v potu svojega obraza boš jedel kruh — — —

Ko je maša končana, gredo iz cerkve v luko, kjer se pogovarjajo o novicah, ki so jih prinesli s seboj ljudje z drugih otokov, prišedši k maši. Mali otočki v soseščini so brez cerkva, ker so naselbine prerevne, da bi jih mogli zgraditi. Zato morajo prihajati otočani po ure in ure daleč s čolni v cerkev, često v najslabšem vremenu.

Žive barve ženskih rut in rdeči cvetovi mladeničev tvorijo pestro sliko skupno z razgibanimi gručami, smeh krili v živahnem govoru pod sinje poletno nebo. Vinka in Neda gresta počasi domov in postajata mimogrede, da spregovorita in pokramljata s sosedi.

* * *

Ko se Neda doma preobleče, gre k vaškemu vodnjaku po vodo. Vedno je zaklenjen, le dvakrat na dan, od osme do devete ure zjutraj in od sedme do osme zvečer, je odprt. Takrat smejo priti prebivalci, to se pravi žene, vsaka po en škaf pitne vode.

Krik in vik je okrog vodnjaka, kjer se prerivajo in se po južnjaški navadi zmerjajo na vse pretege. Navadno je poleg kak mož, ki skrbi za red. Neda je prišla kasno, vse so že odšle, kajti mudi se jim kuhati kosilo. Vode zajame in se vrača skozi vas. Ve, da ji slede

poželjivi moški pogledi, ki jo občudujejo, a ne vznbuja jo več ti-
stege veselja kakor nekdanj. Čudno otožna je zadnje čase.

Iz luke čuje žvižg, znamenje, da je prispel parnik. Korake po-
speši. Morda se bo danes kaj zgodilo? Sleherni dan se tako vprašuje,
ko čuje sireno s parnika, in upa na dogodek, ki bi prinesel kaj no-
vega v to enolično življenje.

A nič se ne zgodi. Nov poštar ali financar pride in to je vse.

Seljake srečuje, ki se vračajo s parnika. Bili so na celini ali na
kakem bližnjem otoku po opravkih. Malo je bilo potnikov na ladji.
Cesta proti pomolu je prazna.

Za nekaj hipov, ko prihaja in odhaja parnik, se življenje na po-
molu zgane. Zapani se v hrušč in trušč, tekanje, pisk sirene, preriva-
nje v gneči, zopet pisk sirene, nekaj oblakov dima zaveje še veter s
parnika in potem se pomol zopet pogrezne v spanje.

Neda gre proti pomolu. Ko zavije izza hiš, ji zastane korak.

Dogodek! Dolgo pričakovani dogodek!

Starejši, fino oblečen gospod s kovčegom v roki, se ozira neod-
ločno naokrog. Neda se mu bliža, njen radovedni pogled je uprt vanj.

„Dober dan!“ jo nagovori tujec, „ali mi lahko poveste, kam naj
se obrnem, da pridem do prenočišča in gostilne? Popolnoma tuj sem
tu. Kje je gostilna?“

„Tam, v selu. A s prenočiščem bo težko, v gostilni ga ne dobite.
Tujci ne prihajajo na naš otok, zato nismo pripravljeni nanje. Pren-
očišče boste dobili pri kakem seljaku.“

„Morda mi morete vi svetovati, kje naj povprašam? Ali imate
mogoče pri vaši hiši kak kotichek zame?“

Nedo polije vročina. Da se ni takoj zmislila na to!

„Seveda, prostora imamo dovolj, samo če bo kuma Vinka zado-
voljna — — — Mislim pa, da bo — — —“

„A kako bo s hrano? Ali jo bom lahko dobival pri vas?“ se za-
nima tujec.

„Lahko že, a ne vem, če vam bo všeč. Domača hrana je, drugače
ne znamo kuhati. Ne vem, če boste zadovoljni.“

„Upam, da mi pojde v slast. Nisem preveč izbirčen. Kdor je bil
vsa vojna leta vojak na fronti, ne zna biti več izbirčen. Ali grem lahko
zdaj kar z vami?“

„Da. Posebno lepo ni pri nas.“ se opravičuje Neda, medtem ko
gresta proti njenemu domu. „pogrešali boste marsičesa, toda na otoku
pač ni drugače. Ali ste po opravkih tu?“

Gospod se prijazno nasmehne: „Ne, drago dete, na letovišče sem
prišel. Vaš župnik mi je toliko pripovedoval o samoti in lepoti tega
otoka, da sem sklenil prebiti počitnice tu, seveda če mi bo všeč.“

„Gospod, kmalu se boste naveličali življenja tu. Vi ste gotovo
vajeni velikega, lepega mesta in udobnega življenja —“ pri tem ji
uhaja pogled na fini gospodov kovčeg in lepo ukrojeno obleko iz
prvovrstnega blaga. Ob pogledu na kovčeg se domisli zamujene dolž-

nosti: „Joj, popolnoma sem pozabila, dajte, da vam ponesem kovčeg!“ in ga hoče vzeti gospodu iz roke.

„Nikakor!“ se brani on, „kako naj dopustim, da mi bo nosila kovčeg ženska! In vrhu vsega še tako brhko dekle! Sram bi me bilo od temena do peta, če bi kaj takega dovolil!“

Neda je očarana od tolike ljubeznivosti in zato se čuti dolžno, da razloži tujcu, kakšna je pri njih navada. „O gospod, pri nas je tak običaj, da nosimo bremena žene. Možje so gospodarji in bilo bi pod njihovo častjo, če bi nosili bremena oni, žene pa bi šle z njimi praznih rok.“

„Ej, pri nas so pa drugačne navade, pa zdaj ni čas, da bi vam jih razlagal. Vesel sem, da se bom tu odpočil. Moje stare kosti so že res željne počitka.“

Neda se zasmije. Vsa radost nad nepričakovanim dogodkom zažari v njenem smehu.

„Saj še niste stari. O, da bi videli naše starce!“

Polaskan se vda tujec: „No, tako star res še nisem, a večji del življenjskih bořb je že za menoj.“

Neda pokaže z roko na hišo, ki stoji prav na obali. „Vidite, gospod, to je naša hiša. Nič boljša ni od drugih, a slabša tudi ne.“

„O, prav prijazna je, in to mi ugaja, da ni med drugimi v selu.“

Gospod in Neda stopita v vežo.

„Hej Vinka! Kje pa tičiš? Tu sem pripeljala gospoda, ki bi rad najel sobo pri nas!“

Vinka, radovedna nad nenavadno novico, nemudoma prihiti.

S prijaznim nasmeškom ji nudi gospod roko: „Dober dan, gospa! Vse, kar bi rad, vam je ravnokar povedala vaša lepa hčerka.“

„O, nisva si v rodu —“ mu hiti pojasnjevati Vinka, a Neda, zardela nad prijaznostjo gospoda, odhiti iz veže ter v naglici zakliče: „Kar domenita se!“ Srce ji glasno utriplje; dogodek —! Življenje se ji zazdi na mah lepo in polno obetov in pričakovanja.

(Dalje prih.)

○ malih otrocih

Jerome K. Jerome — Prev. Marija Kmetova

O da, tudi o teh znam govoriti! Saj sem bil vendar sam nekoč majhen, dasi ne za dolgo, Moje obleke so bile daljše. Kolikor se spominjam, so bile zelo dolge in so mi bile zmeraj v napotje, kadar bi bil rad brcal. Le zakaj nosijo majhni otroci take, po sežnje dolge obleke? Ali se starši morda sramujejo, da je otrok tako majhen? Ali bi radi, da bi bil na videz večji? Nekoč sem vprašal tole neko dojiljo. Pa me je zavrnila: „Moj Bog, saj te majhne, ljubke dušice zmeraj nosijo dolge obleke!“ Ko sem ji razkladal, da je s tem sicer lepo podala svoja čustva, da pa ni razvozlala te uganke, je rekla: „Moj Bog, gospod, pa menda vendar niste za to, da bi imeli ti mali črvički kratke obleke?“ In je tole tako povedala, kakor bi bil jaz kak zločinec.

Pa sem se menda zares osmešil, kar se večkrat. Le eno bi še zinil o tej oblačilni zadevi: da bi bilo jako važno, če bi iznašli take obleke za dojenčke, da bi človek že po obleki spoznal, ali je dojenček fantek ali punčka. Ta zadeva — namreč — je jako težavna. Glede dojenčkovega zunanjega videza se z ozirom na njegov spol ne moreš zanesti ne na lase ne na obleko, niti ne na govor; kar ugibati moraš. Seveda — ugaнеш radi nekega tajnega, naravnega zakona baš narobe. Zato pa mislijo o tebi vsi sorodniki in znanci, da si nekakšen butec in lopov, zakaj nesramno je reči fantku „ona“, punčki pa „on“. Tisti spol, kateremu otrok ne pripada, je več kot zaničevan in vsa družina je osebno razžaljena.

Če ti je v čisljih tvoje dobro ime, se pa nikakor ne izogni tej težkoči s tem, da rečeš dojenčku „ono“! Če bi storil ne vem kaj, nikoli ne bi mogel biti deležen tako zvrhane čaše sovraštva in jeze, kakršne boš deležen, če boš v prisotnosti otrokove matere rekel otroku „ono“.

Najbolje je, če rečeš malemu črvičku „angelček“. Že preprosto „angel“, ki je manj vreden, napravi čudeže, a s končnico „ček“ se še bolj prikupiš. „Ptička“ in „ljubček“ sta za spremembo tudi koristni imeni, vendar je „angelček“ izraz, ki ti pridobi sloves globoke razumnosti in dobrosrčnosti. Preden izgovoriš besedo, se moraš nalahno in tiho nasmehniti in nato se smehljaj ves čas. Predvsem ne pozabi omeniti, da ima otrok očetov nos. To združi (oprostite navadnemu izrazu!) starše bolj ko ne vem kaj. Najprej se bodo hoteli tej pripombi smejati, češ, oh, neumnost! Potem se moraš razjeziti in trditi svojo. Pa te naj zato nikar ne peče vest! Saj je nos zares podoben očetovemu in je sploh podoben nosovom vsega sveta, ker je le zmazek mesa. Prijatelj, ne zavržite teh navodil! Prišel bo čas, ko mi boste jako hvaležni, ker boste vedeli, kaj vam je reči, če bo stala kraj vas na desni mama, na levi stara mama, zadaj skupina občudojočih (seveda — ne v a s občudojočih) mladih gospá, spredaj pa bo gologlavi košček človeštva. Moški, oziroma samec, ni nikdar v hujši zadregi kot takrat, ko si mora ogledati dojenčka. Kar mrz ga spreletava, čim zve za kaj takega. Bolno se smehlja, rekoč, kako ga veseli. Pa tuhtaš in iztuhtaš najbolj bedasto storijo o nekom, ki te zunaj čaka. A se zunaj že odpro vrata in vstopi velika, resna ženska, nesoč nekaj blazini podobnega. Naravni nagon ti pove, da je to otrok. Vstaneš in si dokaj slabo prizadevaš, da bi bil zbran. Ko se izdivja prvo viharo navdušenje radi prihoda čudne stvari, tedaj se razklene vzburjeni krog. Napravijo ti prostor, kakor bi stopil pred zatožno klop. In svečano in cmeravo stojiš in strmiš na otroka. Krog in krog tišina ko v grobu. Zavedaš se, da vsi sapo lové, kaj da porečeš. Trudiš se, da bi se spomnil kake besede, a z grozo spoznaš, da se ne moreš ničesar spomniti. Ta trenutek je obupen. Tvoj hudobni duh porabi priliko in ti zašepeče nekaj najbolj trapastih besed, kar jih sploh more iznajti kako človeško bitje. Bedasto se nasmehneš in praviš boječe: „Kajne, da še nima dosti las?“ Za minuto je vse tiho; slednjič se svečano oglasi postavna dovilja: „Pet tednov stari otroci navadno nimajo dolgih las.“ Nato spet molk. Čutiš, da ti dajo vnovič priliko izviti se iz zagate, in to izkoristiš z vprašanjem, ali že hodi in kaj mu dajejo jesti.

Zdaj te pogledajo, ko da nisi pri pameti. Edino, kar občutijo zate, je sočutje. A dovilja te za vse na svetu noče prej izpustiti — pa bodi da si pri pameti ali ne — dokler ne prestaneš preizkušnje. Z glasom velikega duhovna ti ponudi sveženj, rekoč: „Vzemite jo v roke, dragi gospod!“ Preveč si strtl, da bi se upiral; ponižno sprejmeš breme nase. „Držite roko bolj pod sredino,“ se oglasi, veliki duhoven. In vsi odstopijo in te pozorno motrijo, češ, ali bo napravil otroku kaj žalega.

Kaj storiti? Tega zdaj prav tako ne veš, kakor nisi vedel prej, kaj reči. Nekaj se pač mora storiti. Edino, česar se spomniš, je, da zagugaš otroka sem in tja in mrmraš: „Hejsa, hopsasa“ — ali podobno modrost. „Jaz, namestu vas, je ne bi stresala,“ reče dovilja; „najmanjša reč jo razburi.“ Takoj se odločiš, da je ne boš več stresal.

Hipoma napravi tej neumnosti konec otrok sam, ki me je zrl nekaj časa preplašeno in jezno in je nato zajokal z visokim glasom. Tedaj priskoči dovilja, ti izpulji otroka in ga pomirja: „Da, da, da, kaj pa bilo tako, kaj bilo?“ —

„Čudno,“ praviš zadovoljno, „le zakaj je nenadoma zajokala?“ — „Ah, kaj,“ odvrne mati razdraženo, „ste ji že kaj storili!“ — Seveda, mislijo vsi, da si jo zbadal s šivankami.

Nato pripomni kaka gospa: „Je res čudno, kako so nekateri ljudje dojenčkom zoporni.“ — „Že vedo, zakaj,“ dostavi druga skrivnostno. „Čudno je,“ pravi tretja. In nato te postrani ogledujejo, meneč, da si podlež najhujše sorte, in uživajoč v misli, da je naravni nagon otroka odkril tvoj značaj, ki ga še tvoji tovariši ne poznajo.

Vendar — navzlic krivicam in napakam — so otroci tudi koristni. Zelo so koristni, če napolnijo prazno srce; če na njihov klic zasijejo solnčni žarki ljubezni na skrbi polnih obrazih; če izgledajo njihovi prstki gube na čelu in povzročijo, da se ustnice nasmehnejo.

To majhno ljudstvo je čudovito! Nehote so komiki na svetovnem odru. Prinašajo humorja v prežalostno igro življenja. Vsak otrok je vsaj nekoliko, vendar odločno zoper splošni red na svetu. Vsak napravi kako nepravilnost o nepravem času, na nepravem kraju, na nepravi način. Tisti, ki pošlje koga k otrokom, kaj da delajo, in reče: „Reci, da ne smejo,“ ne pozna otroka. Daj, da je otrok prost, in če tedaj ne stori kaj takega, kar ni prav, pa-brž pokliči zdravnika!

Naravnost veleumi so v tem, da napravljajo najsmesnejše stvari na najresnejši način. Kako važno se primeta dva malčka za roke in vratolomno stečeta na desno, ko jima kliče sestra, naj tečeta na levo! To je res zabavno, a za sestro seveda ni. Kakoga stražnika si ogledujejo od vseh strani, češ, ali je živ ali ne. Brez vzroka in v največjo sitnost njihove žrtve trmoglavo trdijo, da je oni bedasti, mladi človek zadaj v omnibusu njihov atek. O kakem prometnem vogalu na cesti so mnenja, da je edino pripravi kraj, kjer se morejo čivkajoče pogovarjati o svojih zasebnih zadevah. Ko gredo čez cesto, začutijo prav sredi nje, da morajo zaplesati. In prag kake polne štacune se jim zdi najboljši kraj, da sedejo nanj in se pogovarjajo o svojih čevljkah.

Nemir povzročajo in spravljajo sobe v nered. Nega in varuštvo otrok stane kar premoženje. Vendar bi jih neradi pogrešali v hiši. Dom brez otroškega čebljanja in brez njihovih nekoristnih ročic ni pravi dom. Ali bi ne bile naše sobe kakor neme, če bi ne bilo v njih čebljajočih otrok? In ali bi ne živela mož in žena sama záse, ločena drug od drugega, če bi ju ne sklicevali brbljajoči glaski?

Zares, tako bi bilo.

Pa sem bil včasih mnenja, kakor da so nežne ročice ko zagozde, ki razdružujejo. Grdo je pričkat se o najčistejšem čustvu vseh čustev, kar jih pronica žensko življenje — o ljubezni matere. To je sveta ljubezen, ki je moški komaj more razumeti. Nočem, da bi kdo rekel o meni, da jo premalo spoštujem, če menim, da mati radi nje ne sme zatreči vsakega drugega nag-njenja: otrok namreč ne sme zavzeti vsega vašega srca slično onemu bogatinu, ki je sredi puščave zazidal vodnjak. Ali ne stoji neki žejni popotnik blizu? — V želji, da boš dobra mati, ne pozabi biti dobra žena. Ne imej vseh misli in skrbi le za eno stvar. Če prosi mož, da pojdi z njim na sprehod, ne reci vsa razdražena: „Kaj? Otrok bo pa sam?“ Ne ostajaj vse večere v otroški sobi in ne govori le o oslovskem kašlju in ošpicah. Ljuba moja, saj ne bo otrok koj umrl, če kihal! In hiša ne bo zgorela in služkinja ne bo ušla s svojim fantom, čim bi ti zaprla vrata. Tudi mačka ne bo kar koj legla na otroka, če se za hip odstraniš od posteljice. Preveč se bojiš za svoje pišče. Toda — res je, da zavzema le prvi otrok ves čas matere. Če je pet ali šest otrok, niti malo ni treba take pozornosti ko za enega otroka. A preden je stvar tako daleč, se ti medtem že odgne odtujiti mož, da se nauči iskati izven doma domačnosti in družčine.

Zemlja, majhna, okrogla zemlja! Kakšen mogočen, skrivnosten kraj je pač zemlja v očeh otrok! Saj se jim še vrtič dozdeva ko kos neobljudene zemlje! Saj v kotu za stopniščem odkrivajo kar nove svetove! Polni občudovanja gledajo po dolgi cesti navzdol in začudeno izprašujejo, kje se vendar konča vse to. Kakor mi, veliki otroci, ko gledamo k zvezdam navzgor.

Kako resno, starikavo pa gledajo na najdaljšo cesto izmed vseh cestá, na dolgo, temno cesto življenja, ki izginja pred njimi v dalji! Na pragu neke beznice sem videl nekoč ponoči majhnega črvička, ki je sedel ondi. Nikoli ne pozabim tega izraza, ki ga je prikazovala plinovka na ličecu. To je bil izraz tope obupanosti. Bilo je, kakor bi se bila nad umazano cesto ko kak strah dvignila slika njegovega poznejšega življenja in s smrtnimi težavami napolnila njegovo srce.

O, vi ubogi malčki, ki z otroškimi nožicami pravkar stopate na kamnito pot! Mi, stari romarji, ki smo že daleč pred vami, se moremo le ustaviti in vam pomahati v pozdrav. Stopate iz mračne megle. Ozremo se in vas vidimo tako majhne, kako stojite vrh gore in iztezate roke proti nam. Bog vam pomagaj!

Radi bi ostali in vas vodili za ročice. A že slišimo mrmranje širnega morja in ne smemo se obotavljati. Pohiteti moramo navzdol. Zakaj, čaka nas ladja senc, da razvijemo njena črna jadra.

Japonska rodbina in žena

Jana Keršakova

Družina je v japonskem življenju močen in bistven faktor. Značilen je njen razvoj od prvih početkov; zgodovina japonske družine je pravzaprav zgodovina njenega razkroja. V vsaki dobi je bil gospodarsko-socialni moment prvi pogoj za obliko družine, ki je v tisti dobi obstojala. Ravnotako je razlika, ki je utemeljena v gospodarsko-socialnih razlikah med deželo in mestom, bila odločilna za neenako obliko in razvoj v isti dobi.

Japonska zgodovina pred 7. stol. pr. Kr. je precej temna. Vemo le, da je bilo nekako patriarhalno-komunistično gospodarsko življenje v zadrukah, kjer je bila vsa zemlja skupna last in je imel cesar (mikado) sicer izjemno pozicijo, vendar pa se je imenoval „prvi med enakimi“.

Sredi 7. stol. je prevladal kitajski vpliv v pravnem, kulturnem in gospodarskem oziru. Tu se je državno pravo ločilo od rodbinskega prava in so se velerodbine razdelile v manjše edinice, tkzv. „petorice“. Takšna petorica rodbin se je imenovala „Ko“ in je štela od 15 do 30 članov. Nastopala je kot pravna in politična enota. Individuum (posameznik) v njej ni pomenil še ničesar, torej ni obstojal niti pravno niti gospodarsko. V tej dobi se je moč cesarja povečala, nastopila je centralizacija. Vendar so različne prilike cesarja prisilile, da je iskal opore pri plemstvu; v ta namen mu je delil zemljo. Tako so nastali zemljiški gospodje, ki so si na svojem ozemlju bivajočega kmeta prisvojili ali kot vojaka ali kot tlačana.

Nastal je fevdalizem, ki ima isti postanek in razvoj kot fevdalizem na zapadu. Centralna vladarjeva moč se je zmanjšala, posamezni plemiči so razširili svoja ozemlja (kolonizacija) in ojačili svojo moč. Na drugi strani pa je kmet prehajal v vedno večjo odvisnost in je bil prisiljen dajati zemljiškemu gospodu velike dajatve (riž). V 13. stol. je nastopil že obrtniški in trgovski stan, in tako so se ločili posamezni socialni razredi. Razvoj družine je šel dalje. Iz petoric „KO“ je nastala mala družina (imenovana „Ie“). „Ie“ pomeni samostojno hišo (s sorodstvom) Posameznik je bil še brezpraven.

Kakšno je bilo v tisti dobi stališče žene, je precej neznano. Značilno pa je, da se na Japonskem v dobi fevdalizma ni razvilo oboževanje žene in literatura o njej kot na Zapadu. Japonski vitez ni šel v boj za smehljaj svoje izvoljenke. Gotovo pa je, da je bil položaj kmetске žene različen kot položaj žene drugih socialnih razredov. Poznavalci razmer se nagibajo k mnenju, da je bila kmetška žena v rodbini svobodnejša in ravnopravnejša od plemiške.

Notranjepolitični razvoj države je šel v smer fevdalno-policijske države. Poleg cesarja, ki je vladal samo na papirju, so se različne plemiške rodbine povzpеле do vlade. Na razne načine so se skušale obdržati na vladi, tako s konfiskacijami plemiških posestev (zlasti v primeru političnih prestopkov in če je izumrla rodbina). Tako je posest rodbine Tokugawa, ki je vladala čez

sto let, obsegala v začetku njih vladanja petino in narasla v teku let na tretjino vse japonske zemlje. Vse državne službe so bile v rokah privilegiranih družin in so bile dedne. Vse drugo neljubo plemstvo so hoteli uničiti in so ga v ta namen gospodarsko tako udarili, da je bila c. l. 1700. zadolženo za stokratno vrednost celokupnega denarja. Med tem časom je namreč nastopilo že denarno gospodarstvo, ki je povzročilo razlikovanje med producentom in posrednikom, nastop trgovskega stanu in razlikovanje v njem samem v velike in male trgovce. Trgovske družine so se razvile v kapitalistične hiše, kjer posameznik še ni imel mesta. Obenem je napredoval razvoj obrtniškega stanu, ki je nastopal v strnjenih organizacijah (slično zapadnim cehom), imenovanih „Za“, pozneje „Kabu“. Iz teh so se polagoma razvili nekaki karteli. Obrt je bila v rodbini dedna, vendar se je je smel lotiti samo en sin ali hči (po pravilih organizacije).

S porastom trgovine in po denarnem gospodarstvu je nastopila doba industrije in obenem dotok podeželskega prebivalstva v mesta. Kmet je čim dalje bolj slabel. Davki so narasli od 40% do 70% žetve, ker je zemljiški posestnik rabil denarja. Ker se po zakonu zemlja ni smela prodajati, so jo dajali v najem in je iz samostojnega kmeta nastal najemnik-poljski delavec. Število samostojnih kmetov je padlo, življenjski standard se je znižal in obubožanje je naraslo v taki meri, da je dovedlo do kmetskih puntov (1830—1840). To uboštvo je vplivalo na kmetsko družino tako zelo, da je porast prebivalstva padel, da so morili otroke in so žene na veliko splavljale. Kmetsko prebivalstvo se je obrnilo v mesta in industrijske centre. To je pomenilo začetek razpada tiste stare in trdne japonske družine. Država je bila seveda vsikdar proti takemu razkroju družine, ker se je zavedala, da pomeni nevarnost za njeno obstoječo obliko. Pomagati je skušala z različnimi etičnimi obliži. Pri tem se je opirala na nauk Konfutsija, ki pomeni nekako uradno državno filozofijo, t. j. izpolnjevanje dolžnosti do države in upoštevanje družine.

Meščanstvo pa je tačas doseglo politično in gospodarsko moč. Prosvetljeni liberalizem in druge zapadne ideje so prodrle v njegove vrste, ko se je vlada končno odločila in na pritisk od zunaj odprla japonska pristanišča inozemskemu trgovstvu. Leta 1866. je doživela Japonska notranjo revolucijo v smislu ojačenja cesarske moči in centralizacije. Uvedla je enotno državno vojsko, upravo in finančno kontrolo. Obenem je vlada uvedla kapitalistične produkcijske metode in kapitalistične organizacije, torej nekaj državnih kapitalizem.

Z uvedbo kapitalistične produkcije je tudi na Japonskem nastopil nov socialni razred: delavec. Značilno pa je, ali je vsaj bilo do pred kratkim, razmerje med delodajalcem in delavcem, ki ima nekaj paternalistični značaj. Delodajalec je namreč po tradiciji primoran skrbeti tudi za delavčevo družino, in to tudi v primeru brezposelnosti. Moderni delodajalec se seveda skuša osvoboditi tega razmerja. Kapitalistični sistem je tako dovedel na eni strani do ogromnih koncernov in do koncentracije kapitala v rokah nekaterih, na drugi strani pa ustvaril ogromno vojsko delovne sile, ki pa

je gospodarsko brez moči. Na deželi pa je povzročil tvorbo veleposestev in rastoče število kmetov-najemnikov ali podnajemnikov.

Kopičenje kapitala in posesti v rokah manjšine in obubožanje velikih delovnih mas in kmetov ima odločilen vpliv na družine, ozir. je pogoj za njeno obstoječe stanje. Vlada in visoki buržujski krogi propagirajo konservativne tendence, ohranitev družine v njenem starem stanju. Velika ekonomska kriza jih v tem samo podpira. Velik procent brezposelnih se namreč vrača v naročje družine na deželo nazaj. Vendar je uboštvo na deželi tolikšno, da pomeni prirastek brezposelnih članov novo težko obremenitev in še sigurnejši in hitrejši gospodarski propad kmeta in najemnika.

V mestu pa je razvoj k uveljavljanju posameznika napredoval z rastočo industrijalizacijo. Kriza more takšen razvoj samo otežkočiti in za nekaj časa zavlačevati, ne more pa ga ustaviti. Vkljub okostenelim zakonom in pravnemu sistemu se velikomeščanska, malomeščanska in proletarska družina deli. Člani države si ustvarjajo nova, svoja ognjišča. Razmere v novih družinah so prav takšne kot na zapadu.

Konservativnost je seveda še velika. Stare tradicije so še močne in se bore proti vsemu, kar je novo. „Hiša“ hoče biti še naprej edini predstavnik japonskega življenja. Dedič naj skrbi za ohranitev hišnega imena, posesti in kulta prednikov. Pritisk „hiše“ in družine na otroka je zelo velik. Tako se otroci brez privoljenja hišnega starešine ne smejo poročiti. Zakon brez takega privoljenja je nelegaliziran. Število nelegaliziranih zakonov je ogromno. Žena je v slučaju takega zakona brez vsake pravne moči. Pri legaliziranem zakonu preide žena v „hišo“ moža. Če ni moških potomcev, se mora hči poročiti in njen mož postane član njene družine kot adoptivni sin svojega tasta. — Isto dejanje ali prestop se pri možu in ženi različno sodi. V slučaju zakonolomstva ima mož pravo na ločitev zakona, če je žena kriva. Žena pa v obratnem slučaju nima te pravice. Kazen za ženo v slučaju zakonolomstva znaša 2 leti, dočim moža ne kaznujejo. Poročena žena mora sprejeti v hišo otroke konkubine, če jih mož legitimira in adoptira. Zlasti je žena okrnjena pri dednem pravu. V mnogih starih meščanskih hišah so še tisti stari običaji, ki izključujejo ženo iz družbe in jo napravljajo le za ljubeznjivo, tiho in zvesto služabnico njenemu možu. Stari moralist Kaibara je napisal dolge strani o „Večjem učenju žene“, kjer pravi, da so edino prave lastnosti žene: pokorščina, čistost, usmiljenost in mirnost. Njegovih nauk se ponekod še drže. Čeprav teh lastnosti ne moremo in ne smemo omalovaževati, je vendar individualna težnja žene, uveljaviti se kot človek, osamosvojiti se gospodarsko, pravno in socialno.

Evropi so znane slike in opisi Japonk. V negibnih držah so upodobljene, v pisanih, dragocenih kimonih, z umetnimi frizurami in krizantemami. Čajne ceremonije so opisane na številnih straneh. To je vse ostanek iz fevdalne dobe, ki traja še danes. Na drugi strani pa vstaja moderna Japonka: delavka, uradnica, akademsko naobrazena žena v evropski obleki in s posriženimi lasmi.

Prof. Joh. Kraus iz Tokia natančneje navaja v svojem članku „Familiensystem und Wirtschaft im Alten und Neuen Japan“ število in vrsto poklicnih japonskih žen v novejšem času. Po njem je na Japonskem danes:

- 6,631.000 poljskih delavk,
- 1,480.000 industrijskih delavk,
- 1,028.600 trgovskih uslužbenk,
- 65.000 poštnih uradnic in prometnih,

307.800 prostih poklicev, to so uradnice, bolničarke, babice, sekretarke, učiteljice, umetnice, žurnalistke, državne uradnice in svečenice.

Na deželi žive žene po večini še v rodbinah. Tudi polovica industrijskih delavk živi še v rodbini (zlasti tkalke, šivilje in delavke v svileni industriji). 500.000 industrijskih delavk stanuje v skupnih prebivališčih, tkzv. dormitorijih. Tu so razmere jako slabe. Tako poroča A. M. Poley v „Jpapa in the Cross Road“ (Japonska na razpotju): Letno vstopi v tovarne c. 200.000 deklet. Od teh se jih 120.000 ne vrne več domov, temveč se potikajo od tovarne do tovarne ali pa postanejo tajne ali javne prostitutke. Od 80.000, ki se vrnejo, jih je 13.000 bolnih.

Zanimivo je, da pozna Japonska tudi ženske delavce v rudnikih, ki jih je c. 60.000.

Stari japonski družinski sistem neporočenih žen niti moč sploh ni poznal. Danes pa se opaža, da število neporočenih Japonk raste in to zlasti v prostih poklicih (61% neporočenih).

„Naprednost“ japonske socijalne zakonodaje kaže vsekakor dejstvo, da je bilo žensko nočno delo prepovedano šele z zakonom iz l. 1931. in z istim zakonom zapovedan 12 urni delavnik (prej so delali 14—16 ur).

Nizko gospodarsko stanje in Evropi tuj način mišljenja nam kaže stara navada, prodajati deklice v javne hiše. Takšno prodajanje s strani staršev je bilo celo uzakonjeno in šele l. 1900. je novi zakon takim deklicam nudil možnost, da se osvobode, če hočejo. Tu je bila potegnjena zapreka neomejeni pravici nad njenimi člani. Poklic geishe je znan tudi pri nas. Geisha je pogosto precej izobraženo dekle (zlasti muzikalno) in zna zabavati. Geishe so deloma nastavljene v lokalih, deloma samostojne. Zaradi svojih prikupnih lastnosti jih imajo v družbi zelo radi, zlasti ker Japonkam iz „družbe“ vstop v krog moških do nedavnega sploh ni bil dovoljen. Ljubezenski roman prejšnjih časov (resničen in literaren) se je odigral izključno le med geishami in plemiči. Legalizirani zakoni so se namreč ustvarjali samo v območju rodbin. Pravi ljubezenski zakon je na Japonskem iznajdba novega časa. Po cenitvi iz l. 1920. obstoja 81.000 poklicnih geish. Geishe se razlikujejo od poklicnih prostitutk, ki jih je po isti cenitvi registriranih 49.000. Število tajnih prostitutk ni znano, vendar je z ozirom na obupne gospodarske razmere gotovo visoko.

Ločitev zakona na Japonskem je lahka. Potrebno je soglasje obeh strani. Število ločitev znaša letno 10% registriranih zakonov.

V političnem pogledu je Japonka brezpravna. Do l. 1922. ji je bilo posejanje političnih zborovanj sploh prepovedano. Pobornice za ženske poli-

tične pravice so na delu in število 316.759 učenk višjih šol daje upanje na nadaljni razmah in delo v ženskem pokretu.

Tako se japonska žena gospodarsko sicer približuje stališču moža, družabno, pravno in politično pa je še povsod zapostavljena.

Novo, zapadnim fašizmom podobno militaristično-nacionalno-socijalistično gibanje na Japonskem stremi za ohranitvijo starih oblik, za obnovo stare rodbine in za povratkom žene k domačemu ognjišču. To gibanje je skrajno nazadnjaško. Predstavlja nekaj poskus povratka v fevdalno dobo, ki je tudi temeljila na vojaštvu in kjer so bile vse dobrine pravtako kri-
vično razdeljene. Gibanje se obrača proti tehnično- industrijskemu gospodarstvu kapitalizma in demokratsko-parlamentarnemu upravljanju države. Njegova pot je kakor pot drugih fašizmov zgrešena, ker zgodovina človeštva v svojem razvoju ne dovoljuje korakov nazaj.

Pomlad, s teboj sem zaživela

Ruža Lucija Petelinova

Pomlad, s teboj sem zaživela,
oči odgrnila si, ki pod tenčico boječe
so v sanje zrle samo in somračje otožno.
Kako radodarna si, silna svetloba!
Trenutek vsak znova podob mi nalivaš
v zenice, ki polne so pričakovanja.
In pesmi čujem in pesmi odpevam,
ki v njih kri življenja polje za tisoč rodov.
Zdaj pridi, fant, in mi reci — nevesta!
In družno hitiva k studencu,
ki so mu ustnice bile vso zimo
začarane v led in molčanje.
Tam se napijva svežine pomladne,
izmijva samevanja težo s teles —
in nežno kot veja Jurijevih dni
ovenčam z rokami ti glavo.
A ti v ta moj venec gorko zasij,
da se poslednje mi brstje sprostil!
O slast je, biti veja cvetoča,
ki sokove ji solnce sladí,
čebelam točiti z medico življenja,
z rumenim pelodom jim dati tvari,
da si zgradijo domove —
a v dnu svoje čaše čutiti plodu
svoje ljubezni prvi utrip.

Žene v ilirskem gibanju^{*)}

Vera Dostalova

Ilirizem je nastal prav pred sto leti kot odpor proti težkim političnim razmeram na Hrvaškem v prvi polovici 19. stoletja. V začetku je imelo to gibanje samo nacijski in literarni značaj, a se je v teku let razširilo na vse Južne Slovence in hotelo reševati tudi gospodarske, kulturne in socialne probleme. Plod tega prizadevanja so bile čitalnice, Matica ilirska, gospodarska društva, načrti o snovanju akademij i. t. d. — Namen ilirskega gibanja je bil, da kulturno zbliža vse Jugoslovane na podlagi enotnega književnega jezika in pravopisa. Glavna pridobitev ilirizma je: preporek hrvaškega naroda v nacijskem duhu.

Da pa je domorodna zavest zavzela tak obseg in se tako utrdila, je velika zasluga ilirskih žen, ki so se brez razlike stanu in vere pridružile ilirskemu gibanju. V prvih letih gibanja so bile ilirske žene še vse potopljene v tujo atmosfero, ki so jo izžarevali ogrski in avstrijski plemenitaški dvori. Govorile, mislile in oblačile so se madžarski in nemški. Da so se polagoma pričenjale buditi iz tega mrtvila v zavestno življenje pripadnic določene edinice — naroda, je zasluga Draškovića, političnega vodje ilirske narodne stranke. Bil je to mlad, eleganten, zelo izobražen aristokrat. Dodeljil je, da brez zdravega družabnega življenja ni zdravega nacijskega življenja. Zato je on prvi povdaril pri Hrvatih važnost žene v nacijskem življenju. Naglasil je živo potrebo, da se žena nacijsko prebudi in v tem pravcu tudi izobrazbi. Sicer je že Babukić v „Danici“ l. 1838. priobčil članek „Domorodkinjam ilirskim za leto 1838“, v katerem poziva „Ilirke“, da se naj bolj zavzamejo in skrbijo za svoj materinski jezik.

Mnogo bolj pa je vplivala nemško pisana knjiga grofa Draškovića „Ein Wort an Illiriens hochherzige Töchter“, ki je izšla v Gajevi tiskarni l. 1838. Draškovićevo poslanica je karakteristična za razumevanje Jugoslovancev pred 100 leti. Je tudi verna slika duha in življenja tedanjih žena. Naj podam nekatera mesta v prevodu: „V zgodovini vseh časov je utrjena resnica, da se izobrazba naroda najbolje oceni po tem, ali on bolj ali manj spoštuje narodni jezik in svoje žene, in da je naklonjenost žen najjačje gibalno vsega ljudskega delovanja: brez nje ne more nič velikega uspevati. Zato blagor narodu, za čigar interese so se ogrele žene.“

V našem prosvetljenem stoletju, ko se v Evropi smatra za dolžnost, da se kulturne dobrine napravijo za skupno last, se je moral tudi pri nas vzbuditi interes za materinski jezik. V resnici, s širjenjem ilirskega narečja, ki je najbolj na meji dubrovniškega, v katerem je mnogo znamenitih del, se dela marljivo na utrjevanju splošnega književnega jezika, brez katerega si ni mogoče niti misliti prave narodne izobrazbe. — Ni treba dvomiti, da morajo biti ta prizadevanja končana z najboljšim uspehom, kajti v bližini imamo izrecne primere, kako so uspela slična podvzvetja, in to pri narodih, ki iz preteklosti niso mogli skoraj ničesar črpati, ali vsaj manj kakor mi,

^{*)} Predavanje v Splošnem ženskem društvu v Ljubljani.

ker smo se mi mogli na prvi pogled prepričati, da so razlike v jeziku pri nas mnogo manjše, kakor je to slučaj — da navedem prvi primer, ki mi pade na misel — pri narodu nemškega imena. Treba je samo primerjati tirolski dialekt s saškim, ali avstrijski z dialektom Dolnje Nemčije, in človek mora priznati, da je med njimi nedvomno večja razlika, pa imajo vendar ta plemena samo en nemški književni jezik. Ravno tako je tudi z italijanskim. Zakaj ne bi torej bilo mogoče, da se jezične razlike med Hrvati, Kranjci in Srbi, ki se ne morejo zvati niti dijalektične, podredé enemu občemu književnemu jeziku? In v resnici v uspeh ni treba dvomiti, samó če ve, moje gospe, naši stvari ne odrečete svoje pomoči, s katero se more vse narediti. O tem pa ne more dvomiti nihče, komur so poznana vaša srca, odprta za vse veliko in lepo, da le to stvar premotrite v njenem pravem pomenu.

Zato sem se odločil, da vas bežno seznanim s staro zgodovino in naj-novejšim književnim preporodom naše domovine, in tako je zagledala svetlobo ta brošura, ki vam jo posvečujem z največjim spoštovanjem. Iz nje bodeite razbrale, da so se naši predniki borili za palmo slave z najbolj slav-nimi narodi stare dobe; da so jezik našega naroda tudi tujci cenili kot lep in dražesten zaeno z lepimi hčerami in da mi nismo, kakor se je mislilo v času letargije, brez književnosti, nego obratno: imamo književno blago največje vrednosti. Ali je treba še česa, da se lepe duše osvoje za naše svrhe? — Ne, ne, jaz ne dvomim, da se bodeite, ko preberete te stvari, pre-dale domovinski stvari z onim svetim navdušenjem, ki je izključno svojstvo vaših rahločutnih src. Ve nočete zaostati za velikodušnimi ženami ostalih izobraženih narodov v najvzvišenejšem čustvu, ljubavi do domovine, nego bodeite z delom dokazale svetu, da ste vredne hčere najstarejšega plemena omega naroda, katerega ime izhaja iz besede slava!"

Bila je to popolnoma germanizirana in madžarizirana doba, ki je pred-vsem vplivala na ženo. Sedaj pa je javno priznanje ženam na duhovnem polju, ki jim je bilo dano v tej brošurici, povzročilo, da se je izvršil v njih mišljenju preokret. Na zunaj se je javljal na ta način, da so se kakor moški tudi one oblačile v narodne vezene obleke, a še večjega pomena pa je, da so se pričele učiti narodnega jezika, pričele čitati ilirske časopise in knjige, pele narodne pesmi, dopisovale si v hrvaškem jeziku, da, nekatere so se celo udeleževale v književnosti.

Isti cilj kakor Draškovića je vodil tudi Ljudevita Vukotinovića, ki je svojo knjižico „Pśme in pripovēdke“ posvetil „milim gospem in devojkām ilirskim“. V pregovoru jih poziva, naj prožijo roke k velikemu narodnemu delu, naj pristopijo v narodno kolo in z moškimi napredujejo kot prave ilirske posestrime.

Med ženami, ki so se udeleževale v ilirskem gibanju, naj bo imeno-vana najprej mati Ljudevita Gaja, Julijana Gajeva. Sodobniki so jo zvali „majko vseh Ilirov“ vsled močnega vpliva, ki ga je imela na sina. Živela je v Krapini kot žena lekarnarja in bila velika dobrotnica zagorskih revežev. Skupno s sinom Ljudevitom je skušala odpomoči veliki bedi na-roda, ki ni imel knjige v materinem jeziku. Ona je utrjala sina za njegov

trdi življenski poklic. In ko je politični vodja in osnovelec literature v književni štokavščini bil po zlomu ilirizma vsled izdajstva domovine vržen v ječo na Dunaju, mu je poleg žene Pavunke zvesto stala ob strani mati. Julijana Gajeva sicer ni bila ilirska književnica, a bila je globoko trpeča ter zvesto ilirsko čuteča žena.

Drugo mesto v hrvaškem Zagorju, kjer so se žene intenzivno lotile dela, je Marija Bistrica, to je hrvaški Lurd ali hrvaška Čenstohova. Bistriška Marija zdravi bolezni, k njej potujejo na božjo pot. Tu so žene dobile pobudo od opata Ivana Krizmanića, bistriškega župnika, prevajalca Miltonovega „Izgubljenega raja“. „Zagorski abbé“ je bil hrvaški književnik in človek povsem liberalnega mišljenja. Zelo je čislal Gaja, saj je oba kljub starostni razliki vezalo pobratimstvo, ki je tudi značilnost ilirizma. Njegova nečakinja P a v u n k a je bila Gajeva žena. Gaj je polagal veliko važnost na to, da bi pridobil svečeništvo, in ko se mu je to posrečilo, je ilirsko gibanje naglo zavzelo najširše plasti. Duhovništvo je širilo Gajeve ilirske časopise in Danico.

(Kakor grof Janko Drašković je bil tudi opat Ivan Križmanić mnenja, da se mora tudi žena uvesti v krog literature in umetnosti, da se mora njena duševnost razvijati.)

Tako je Krizmanić pritegnil v svoj krog Dragojlo Jarnevićevo, prvo ilirsko novelistko in dramatičarko.

Rojena je bila v Karlovcu l. 1812. Bila je brez očeta in neljubljena od matere. Vzgojena je bila v nemškem duhu. S trinajstimi leti je končala šolo kot odlična učenka. Nato je vzgojila deco svoje starejše sestre, ki je z njo zelo slabo ravnila. Mnogo je čitala in spesnila „Fantasien eines gequälten Herzens“. V svojem 21. letu piše: „Nimam pomladi! Mraz, dež, megla, vihar, to so spremljevalci mojega življenja, pa kako naj tu zacvete cvetje? Duša mi hrepeni za nečim, česar ne poznam. Vse se mi zdi neznatno, glupo in topo. Moja duša ne najde sovrstnic, nikjer srca, na katerega bi se mogla nasloniti.“ Ker je ni nihče razumel, je hrepenela po višjem, duhovnem življenju. Doživela je sicer veliko ljubezen, a tudi ta je bila nesrečni deklici tragična. Da ne bi uničila sreče drugi deklici, se je odrekla svoji sreči. Svojo nesrečo je skrivala pod plašč ponosa in se povsem zatekla k svojim lepim težnjam. Postala je izrazito tragičen tip mlade žene. Zapustila je Karlovec in odšla v Gradec. Tu jo je pridobil ilirski pesnik Trnaski za ilirsko idejo in Dragojla Jarnevićeva je poslala „Danici Ilirski“ svojo prvo pesem.

(Konec. prih.)

Molk

Anica Černejeva

Nič stvarnega, dragi,
se ni zgodilo.
Le moje srce je v strahu
zavpilo,
da zraste tišina
do jasnih oblik.

Saj čutim: molk
je najtrši krik.
Kot z mečem preseka
rahel dotik
rok, ki je v njem
srce govorilo.

Uporna pesem

Vera Albrechtova

Čeprav ne verjem v srečo več, jo bom iskala,
dokler to srce v prsih mi ne jenja bíti.
Čeprav bom dvojno ceno zanjo plačevala,
še so zakladi v mojem srcu skriti.
Vsevprek, zlato v pesteh, jo bom iskala:
v gozdovih, v senci hrastov v noč šumečih,
ožganih tratah, sredi bilk dehtečih,
na gorah, kjer se zemlja z nebom spaja,
kjer solnce ledenikom solzo taja.
V vrtincu vele mest, kjer prostitutka
z leseno peto ob asfaltni tlak
v samotno noč usmerja svoj korak.
Kako je nizka, bratje, sreča vaša!
Prečuta noč, izpita polna čaša,
telesa plačana, ki niso vaša.
O še, še neizmerno sem bogata!
In vse zlato srca bom zanjo dala,
za en sam gram te iluzorne sreče,
ki jo zaman v mladosti sem iskala.

Več zdravnikov in zdravnic

Tončka Bajdetova

Da se je v naši državi začelo resno stremljenje za boj proti spolnim boleznim in s tem posredno tudi proti prostituciji, priča zakon o pobijanju spolnih bolezni, o katerem je „Ženski svet“ poročal v zadnji številki pod naslovom „Za odpravo prostitucije“. Ker pa v članku ni bil omenjen eden najvažnejših momentov za uspešno izvajanje novega zakona, naj mi bo dovoljeno, da tudi jaz dodam svoje, čeprav lajiško mnenje.

Že v zgoraj navedenem članku je bilo omenjeno, da se mora po novem zakonu vsakdo, ki oboli na spolni bolezni, takoj zdraviti. Če sam nima sredstev, mu mora biti omogočeno zdravljenje pri državnih in samoupravnih ustanovah; tisti, ki so zavarovani za primer bolezni, se pa zdrave pri svojih zdravstvenih ustanovah. Zdravnikova naloga v teh institucijah bo v bodoče obširna in težka, mnogo bolj, kot je bila doslej: a) bolnika bo moral podučiti o bolezni, o njenih posledicah, o njegovi odgovornosti napram okolici; b) informirati se bo moral o izvoru okuženja; c) voditi bo moral evidenco bolnikov; d) vplivati bo moral na bolnika, da ne bo prekinil zdravljenja, preden je ozdravel; v primeru, da se to zgodi, ga bo moral naznaniti pristojni oblasti.

To so torej dolžnosti, ki jih ima zdravnik po novem zakonu. Izven dvoma je, da zahteva izpolnjevanje teh dolžnosti mnogo časa, truda in vestnosti, če naj v resnici stremi za uspehom. Da je zdravniku na tem, da bi imelo njegovo delo resničen uspeh, o tem ne more nihče dvomiti, saj je v poklicu prav uspeh tista vrednota, ki prinaša človeku zadovoljstvo. Poleg tega pa k temu sili še zakon, ki odpira zdravniku res široko polje dela. Toda ne samo zdravniku, temveč tudi tistim, ki zakon pokličejo v življenje, kakor tudi široki javnosti, ki se je zakoni neposredno tičejo, ne more biti vseeno, ali se zakon v resnici izvaja ali pa ostaja samo na papirju. Kajti kaj nam koristi, če imamo tudi najmodernejši zakon, če se pa ne ravnamo po njem?

Toda nemogoče je, da bi se novi zakon tako izvajal, kakor predvideva njegovo besedilo, če se v tem pogledu ne ukrene obenem tudi že kaj drugega. Eden glavnih uprepov je ta, da se zdravnik, ki je preobložen z delom, razbremení. To je prvi pogoj, brez tega je vsako upanje na izboljšanje povsem prazno.

Te pomisleke mi narekuje splošno znano dejstvo, da pride prav v ambulance za spolne bolezni toliko ljudi, da so zdravniki preobloženi z delom. Toda prav pri tej bolezni je treba individualnega ravnanja z bolnikom, saj je tako često bolna tudi njegova duša, ne samo telo. Tako često zija pred spolno bolnim človekom brezdnó propasti za vse življenje. Posebno če je bolnik ženska. Ljubezni, zakonu, materinstvu — vsemu se mora odpovedati — kdo ve, morda za vedno. Kako dobro de človeško topla beseda takemu bolniku! In prav od zdravnika. Kajti bolnik — posebno ženska — čuti, da je zdravnik tisti, ki ima nad njim oblast, ki je v njegovih rokah njegovo zdravje, da, često njegova bodočnost. Zato je nujno potrebno, da oblast reče tam, kjer je že rekla .a', tudi .b' in nastavi zadostno število zdravnikov po vseh zavodih, ki pridejo v poštev, da bodo lahko uspešno vršili zahteve novega zakona.

Ne samo iz zgoraj omenjenih, temveč tudi iz stvarnih razlogov je zlasti v tej stroki potrebno, da je ženskam omogočeno zdravljenje pri ženskih zdravnicah. Kajti veliko je žensk, ki se sramujejo iti k moškemu, zato čakajo in odlašajo z zdravljenjem ter propadajo same in spravljajo v nevarnost svojo okolico. Nekdo se je proti takile trditvi izrazil, češ, da ženska, ki se prostituira, pač ne more imeti toliko čuta sramežljivosti, da bi jo oviralo iti k zdravniku. Toda zdravniki sami gotovo najboljše vedo, da niso spolno bolne samo prostitutke, temveč da je na svetu le zelo malo ljudi, posebno moških, ki bi se jim ta nesreča ne bila že nekoč v življenju primerila. In vendar niso vsi ti ljudje sami prostituti in prostitutke. Če je bolezen nesreča, je treba smatrati spolno bolezen gotovo za eno najhujših nesreč. Tem bolnikom je bolj kot drugim potrebna zaupna oseba. A ženska bo gotovo žensko bolje razumela, ženska se bo lažje zaupala ženski in ji bo gotovo bolj odkrita. V bistvu ženske narave je, da se pred moškim rada pokaže nekoliko drugačno, kakor je v resnici, četudi ima do dotičnega moškega zgolj poslovni odnos. Tega gotovo ne moremo smatrati za pretvarjanje, temveč je to le težnja po ugajanju, težnja, ki je najizrazitejši element ženske biti, dan ji od prirode. Ker je ta lastnost v ženski naravi tako

zakoreninjena, je težko pričakovati od povprečne ženske tisti kriterij, ki je potreben, da se ima povsem v oblasti, da bi v tem primeru gledala v zdravniku samo sredstvo za svoje ozdravljenje, kakor gleda zdravnik v njej samo „slučaj“. Zato je v interesu stvari, t. j. uspeha pri zdravljenju, da se odpravijo vse motnje, katere bi kakorkoli ovirale popolno jasnost, ki mora biti zlasti pri tem zdravljenju med zdravnikom in pacientom.

Finska književnica v Jugoslaviji

A. K. — H.

Finska, nepregledna ravnina s skoro 80.000 jezeri, s prekrasnimi brezovimi gozdovi, z neskončnimi zimskimi nočmi in prav tako neskončnimi poletnimi dnevi, spada med najvabljivejše, pa tudi med najmanj znane dežele daljnega severa. Do svetovne vojne je bila pod ruskim gospodstvom; imela pa je že takrat veliko avtonomijo in je slovela po svojem napredku. L. 1806. je že ruski car priznal Finsko kot samostojno državo pod rusko vrhovno vlado. Žene, ki so samostojno upravljale svoje imetje, so imele že l. 1865. volilno pravico v podeželskih občinah, kmalu nato tudi v mestnih. L. 1907. so dobile tudi splošno volilno pravico. Finska žena je bila že v tisti dobi močno prebujena. Po svetovni vojni se je tudi Finska osamosvojila in si uredila strogo demokratično upravo.

Iz te daljne dežele se je minulo poletje napotila k nam pisateljica in novinarka Ana Marija Kraatz. Večji del dolge poti od Štetina do nas je prehodila peš, da se je gredoč na lastne oči prepričala o obsejnem življenju dveh plemen: Slovanov in Nemcev. Kraatzova je bila dalj časa voditeljica gozdovnikov, zato ima mnogo smisla za svobodno potovanje. Utrujenosti in strahu ne pozna. Ko je ruska revolucija močno posegla tudi v sosedne baltiške dežele in so krvavi spopadi med revolucionarnimi strankami, težko življenje ter trpljenje po ječah razburjali finsko deželo, Kraatzova ni stala ob strani, nego je dejansko posegla v politično vrvenje: borila se je v strelskih jarkih, vodila je begunce po skrivnih potih, nosila po ječah hrano, dasi je pri tem vedno tvegala življenje.

Prišla je v Jugoslavijo, da bi spoznala našo kulturo, katero je do takrat gledala le skozi naočnike nemškega tiska. Ustavila se je najprej v Celju pri pisateljici Almi M. Karlinovi, katero je že prej poznala iz njenih knjig. Karlinova jo je seznanila z našo naravo in z načinom našega življenja, pokazala ji je planine, vinsko in hmeljsko trgatve, jo uvedla v našo družbo, kjer je spoznala zlasti pravoslavne božične običaje, ter jo končno poslala v Ljubljano, v srce slovenske kulture.

Tu se je Kraatzova zanimala za vse panoge umetnosti, saj misli napisati obširno knjigo o našem žitju in bitju. Sama piše pesmi, novele, članke, ki jih objavlja jo največji švedski listi na Finskem, najmočnejša pa je v drami. Njeno delo je sprejeto tudi v repertoar helsingforskega gledališča. Bila je štiri leta gledališka in filmska kritikarica v Helsingforsu in je pri tem dobila pogled v bistvo odrskega življenja, v umetnost in tehniko odra. Prej, takoj po vojni, je v študijske svrhe prepotovala Nemčijo in je študirala v Hamburgu umetnostno obrtno šolo, kjer si je pridobila spretnost, da samostojno dela kulisne osnutke i. dr. V Ljubljani je videla vpriporitev „Jenufe“; zanimala jo je tudi sestava repertoarja, stil režije ter jugoslovanska dramatična literatura. O vsem tem sta jo informirali igralki Marija Vera in Cirila Medvedova, ki sta jo ljubeznivo sprejeli na svojem domu. Seznanila se je tudi z življenjem in snovanjem naših vpodabljalajočih umetnikov. Jakopič, Tone in Mara Kralj, Anica Zupančeva, Karla Mrakova, Zupan in Jakac so jo povabili v svoje ateljeje. Jakac je priredil njej na čast intimen umetniški večer. Poleg ogromnega števila svojih umetnin in del drugih slikarjev je pokazal tudi svoje filmske po-

snetze z Dolenjske; romantični gradovi in folklorne slike na platnu, pa narodne pesmi, ki jih je zapela prijetna umetniška družba, so dali švedski književnici zaokroženo sliko naše pokrajine in duše. Umetniki so ji razkazali muzej in Nar. galerijo ter ji dali ob slovesu tudi nekaj svojih del. Prisostvovala je intimnemu glasbenemu večeru na konservatoriju, vendar se je v prvi vrsti zanimala za našo narodno pesem. Že v Celju je prevedla na švedski jezik nekaj naših značilnih narodnih in ponarodelih pesmi. Umevno je, da je želela spoznati tudi književnost ter pedagoško in feministično, pa tudi politično življenje pri nas. Dobila je v spomin razne knjige, zlasti prevode iz naše literature. Vse te spominke spise, slike in osebne vtise bo uporabila pri svojem književnem in novinarskem delu in predavanjih, v katerih bo seznanjala svojo deželo z našo kulturo in narodnimi običaji. Videla in spoznala je toliko novega in zanimivega, da bi bila najraje ostala še pri nas in šla še dalje po naši državi, zlasti v Dalmacijo in južne pokrajine, kjer se tako čudovito spajata zapad in orijent. Zagotovila nas je, da se bo vrnila k nam čim prej. Našega jezika ni sicer prej nikdar slišala, toda marsikaj ji je bilo lahko umljivo, ker govori gladko rusko; kot deklica je namreč večkrat zahajala k ruskim sorodnikom v Petrograd.

Tudi naša kulturna in politična trenja je hitro zapopadla, saj so v njeni domovini podobne socialne in kulturne prilike. Finsko prebivalstvo tvorijo Finci in Švedi; Finci bolj po deželi in v notranjih mestih, Švedi, ki so kulturno močnejši, pa po obrežnih mestih. Dasi sta oba jezika enakopravna in imata oba naroda vse kulturne ustanove, so vendar mnoga navzkrižja neizogibna. Prav tako je razburkanost tudi socialno in politično življenje. Vpliv sosednje Rusije pa pereče gospodarsko vprašanje vznemirjata duhove še močnejše kot pri nas. Vendar se zdi, da severno ljudstvo spriču svoje mirnejše nravi tiše preboleva in treznejše izravnavo ostrine današnje dobe kakor pa mi.

* * *

Marsikaj zanimivega je povedala Kraatzova o finski deželi.

Finski kmetje, ki imajo posestva čisto več kilometrov oddaljena od sosedu, so skoraj strahotno molčeči ljudje; po cele dneve ne spregovore besede, čisto se sporazumevajo samo z znamenji in celo tujcu odgovarjajo šele po dolgem obotavljanju in z nezaupanjem. Mož in žena živita drug poleg drugega v neprestanem molku. „Saj ve, kaj hočem,“ pravi gospodar, če se tujec čudi taki besedni skoposti.

Pač pa so Finci čisti, nenavadno čisti. Vsaka hiša ima svojo kopalno lopo, ki je zgradba zase in stoji malo stran od hiše. V kopalnici si celo telo dobro umijejo, potem pa splezajo po lestvi in ležejo na posebno leseno leso, skozi katero se dviga para, ki odpira in čisti po telesu vse znojnice. Ko se Finci tako okopljejo v pari, (moški, ženske in otroci se kopljejo vsi hkrati), stečejo kar nagi po snegu v hišo in se šele ondi oblečejo. Tako menjavajo kopel od vroče pare po 30° C pod ničlo!

Glavna hrana je Fincu prosena in ovsena kaša z mlekom ali kavo. Kurijo samo z brezovimi drvi, brezova žerjavica živi 24 ur. Iz brezovega lubja pletu košare, opanke, kročnike za kruh. Zelo slove finski noži, ki so lepo rezljani; na marsikateri svatbi se do mrtvega ranijo s temi rezili (posebno ob finsko-ruski meji, kjer so plemena še bolj divja).

Ob finski obali je mnogo malih slikovitih otokov, ki so več mesecev popolnoma v ledu. S teh otokov morajo otroci čisto celo uro daleč po ledu v šolo. Ko začne pihati toplejši veter in zjutraj nihče ne ve, če bo proti večeru led še držal, je ta pot zelo nevarna in tudi težavna: pod nogami pokajoč led, za hrbtom divjanje vetra, na noč pri svitu zvezd. V tem pogledu je prav značilna mladost in vzgoja ge. Kraatzove same. Kot otrok je morala sama hoditi vsak dan uro daleč v šolo. Pol pota skozi temen gozd, čisto pri 20° C mraza, sama in pri mesečnem ali zvezdnem svetu, kajti pozimi se vidi solnce v teh krajih kvečjemu opoldne. Njen oče je

bil zdravnik in bi bil hčerko lahko pošiljal z vozom v šolo, a je hotel deklico zgodaj navaditi samostojnosti, poguma in neobčutljivosti, zato je morala hoditi peš in sama. Dovtipno je pripovedovala, kako je med potjo mrmrala sama s seboj in mislila: „Ne, on me nima rad, prav nič me nima rad.“ Danes pa ve, kako pravilno in resnično rad jo je imel.

Književnost in umetnost

Atelje Tatjane Inkiostrijeve v Ljubljani.

Ročno slikanje in tisk z brizganjem na različen material, ki sta že dolga leta znana po okusnih izdelkih Wiener Werkstätte, sta se le počasi udomačila tudi pri nas. Kot uvožena stvar je bilo to pač predrago za široke sloje in je prišlo v poštev samo za petične ljudi.

Posobnega pomena pa je predvsem za one, kateri si žele vzorcev po lastnem osnutku ali po zamisli arhitekta, ki je napravil načrt za opremo, torej za ljudi, ki ne najdejo primerljivih vzorcev v trgovinah in bi radi nekaj umetniškega. Umetnostna obrt se pri nas v zadnjem času hitro razvija in je, čeprav na tihem, brez bučne reklame, že marsikak dom okrasila z domačimi izdelki. Malokdo ve, da imamo v Ljubljani že delj časa atelje za ročno slikanje.

Sredi vrta v Simona Gregorčiča ulici je cvetličnjak, kjer je gojil nekdanj vrtnar pestro cvetje; zdaj pa nastajajo tam najčudovitejše rože, naslikane z veščo roko Tatjane Inkiostrijeve.

Prvotno se je učila slikarstva pri svojem očetu prof. Dragutinu Inkiostriju (znanem slikarju, ki zbira narodne motive). Nadaljevala je študije pri bratu Dalmatiku, ki je tudi slikar, dokler je ni zaposlil ljubljanski podjetnik kot risarico za kompozicijo motivov in barvnih sestav v svojem ateljeju za ročno slikanje. Po dveh letih je Inkiostrijeva sama prevzela to podjetje.

Po lastnih osnutkih in načrtih arhitektov slika na najrazličnejši material cvetje, narodne motive, ornamente, arabeske, vse, kar se da naslikati. Material, na katerega slika, je steklo in porcelan (senčniki za svetilke, servisi, vaze, keramika, svetlobne reklame), tkanine (svila, platno, baržun, klot itd.), les (sobna oprava, police za cvetje, lestenci, imitacije in intarzi), papir, pločevina itd.

Poslika seveda tudi obleke, pyjame, kostume za gledališče in maskerade. Zaloge nima. Razen nekaterih keramik in blazin nima za prodajo izgotovljenih del, ker jih izvršuje samo po naročilu. Moda in okus se hitro menjata in tako ne kaže imeti zaloge. Razstava, ki jo je Inkiostrijeva priredila na velesejmu, je dokaz, koliko ljubiteljev ima ročno slikanje že pri nas, saj so ji sledila številna naročila in razprodani izdelki.

Zanimivo je, kako se lahko z brizganjem prenove usnjeni predmeti, kovčegi, jopice, klubske garniture i. dr. Napačno je mnenje, da se poslikane tkanine ne smejo prati; pranje z Luxom jim prav nič ne škoduje.

Zimsko solnce siplje svoje zlato v atelje, kjer slika Tatjana špansko steno: na črnem ozadju dvoje stiliziranih rajčic sredi prav takih cvetov, vse v umerjenih pastelnih barvah. V delu ima tudi zastore in namizni prt v temno zlati barvi, poslikane z motivi nageljna v rdeči barvi.

Tatjana je vzor modernega dekleta. Takorekoč preko noči je postala podjetnica, brez vsake pomoči. Samozavestno nosi na ramah breme vse odgovornosti in hodi smotreno svojo pot. Kljub resnosti svojega poklica je ohranila vso deklisko vedrost, ki je niti poslovna strogost ne more pregnati z njenega lica.

Kako pomembna je naša domača umetnostna obrt, vidimo iz prizadevanja odločujočih krogov: v poslednjem času delajo na tem, da bi se priključili srednji tehniški šoli oddelki za umetnostno obrt, dokler ne bo dana možnost, da dobimo samostojno tako šolo.

Maša Slavčeva.

Tribarvna reprodukcija naših pokrajinskih slik. Akad. slikar Josip M. Germ je pred leti izdal in založil reprodukcijo „Bled“ in „Klanško (Belo-peško) jezero“ v treh barvah in v velikosti 50 × 52 cm. Domači in češki listi so takrat zelo ugodno ocenili obe deli ter jima priznali umetniško vrednost. Sliki sta zelo primeren okrasek za stanovanje, pa tudi za šolske in javne prostore. Izdajatelj ima še precejšnjo zalogo; rad bi nadaljeval z izdajo drugih pokrajinskih slik, kar bi bilo tudi propagandnega pomena za naše prirodne krasote; toda dokler ne razproda prve naklade, ne more misliti na nadaljnje zalaganje.

Cena vsake reprodukcije je Din 30, s poštnino Din 35, v okviru s šipo Din 120. Naroča se na naslov: prof. Germ M. Josip, Novo mesto 6/128.

Obzornik

Slovenska ženska društva za civilni zakon. Sredi januarja je Zveza akademsko izobraženih žen razposlala ženskim društvom sledečo anketo: 1. Ali ste za civilni zakon? 2. Ali naj bo možna ločitev, ozir. razveza civilnega zakona? 3. Iz katerih vzrokov naj bo možna razveza? Ali tudi sporazumno in tudi po volji enega zakonca? 4. Kako si predstavljate alimentacijo žene v ločenem, ozir. razvezanem zakonu?

Obenem je Z. A. I. Ž. vabila zastopnice ženskih društev na sestanek dne 26. I., na katerem bi se pomenili o stavljenih vprašanjih. Sestanka so se udeležili: Ženski pokret, Zveza delavskih žen in deklet, Društvo diplomiranih babic, Atena, Splošno žensko društvo. Zastopnica Diplomiranih zaščitnih sester se ni izjavila o vprašanju, prav tako ne zastopnica Atene. Krščanska ženska zveza je v daljšem pismu obrazložila svoje stališče do civilnega zakona, ki je seveda popolnoma odklonilno. Pozneje se je pismeno izjavilo tudi Društvo mestnih uradnic, ki je na vsa tri vprašanja odgovorilo pritrdilno.

Zakaj je bil sestanek sklican?

Sedanje stanje naše zakonske (bračne) zakonodaje je sila zmedeno. V Sloveniji in Dalmaciji velja Občni državljanski zakonik, na Hrvaškem cerkvena (katoliška) zakonodaja, v Vojvodini obvezni civilni zakon, za vse pravoslavne in muslimane velja za vso državo njihovo cerkveno pravo, za žide velja ODZ. Sedaj se izdeluje osnutek novega zakona, po katerem bo baje bračna zakonodaja v principu povsod postavljena pod sodstvo cerkva. V naši državi pa imamo 10—12 različnih ver — razen treh velikih in nekaj malih krščanskih ločin še tudi mohamedansko, židovsko in menda v zadnjem času tudi budistično vero. Vse te vere imajo glede zakona precej različno stališče. Krščanske vere smatrajo zakon za od Boga postavljen zakrament, ki zaradi tega načelno ni uničljiv. Čisto dosledna je v tem pač samo katoliška cerkev, ki pod določenimi pogoji sicer dovoljuje ločitev, nikdar pa razveze (uničenje zakonske vezi). Vse druge krščanske ločine poznajo pod določenimi težkimi pogoji tudi razvezo in veljavno novo poroko. Tudi židovska in mohamedanska vera poznata razvezo zakona. Mohamedanska vera razen tega dopušča tudi polgamijo — to je istočasen veljaven zakon enega moža z več ženami (štirimi). Za razvezo zahtevajo vse vere posebne razloge, le židovska vera pozna tudi sporazumno razvezo brez posebnega razloga.

Kakor vidimo, se vsa ta različna stališča ne dajo zediniti. Ker pa je prestopanje iz ene vere v drugo razmeroma lahko, je dandanes vsakemu možno, sklepati nekako toliko zakonov, kolikor imamo raznih ver. Pri tem so seveda ti novi zakoni precej problematični: nova konfesija jih priznava, stara ne, in državna sodišča so v zadregi, ali bi jih priznala ali ne. Po sedanjem pravu morajo priznati od pravoslavnih in mohamedanskih cerkvenih oblasti sklenjene zakone. Pri tem pa ostane zakonski drug iz prvega zakona, ki je, recimo, katoličan, še vedno vezan po starem zakonu.

V spoznanju, da je to stanje nevzdržno in da je treba sklepati zakon pred oblastjo, ki jo brez razlike vere priznavajo vsi državljani — torej pred državno oblastjo, je Z. A. I. Z. predlagala civilni zakon. Kaj je civilni zakon? Kratkoma pred določenim državnim oblastvom sklenjen zakon, glede katerega veja tudi v vseh sporih državna zakonodaja. Vsakemu pa je prosto, da se poroči poleg tega tudi cerkveno in se pozneje v vsem drži strogo predpisov svoje vere. Civilni zakon torej nikogar ne ograža pri izvrševanju verskih dolžnosti.

Po kratki debati so vsa zbrana ženska društva pristala na zahtevo po civilnem zakonu, obveznem za vso državo. Nekoliko daljši razgovor se je vršil zaradi razveze, ki je katoličani ne poznajo. Vendar so se potem zedinila tudi glede tega, češ, da je ločitev nekaj kompromis in je boljše, če se omogoča tudi popolna razveza. Večina je bila za to, da se določi najprej poskusna doba treh let ločitve. Če zakonce potem še vztrajata na zahtevi po razporoki, naj se jima ta dovoli. Ker lahko zakon postane nevzdržen tudi brez posebne, dokazne krivde enega ali drugega, naj se dovoli tudi sporazumna razveza, ker pride drugače do nepotrebnega in mučnega stikanja po intimnem življenju zakoncev. Razveza po volji enega zakonca je bila odklonjena. Glede alimentacije niso zbrana ženska društva sklenila še ničesar. O tem vprašanju bodo še razpravljala pozneje.

Ker je osnutek novega zakona prav zdaj v tisku, bodo društva počakala z nadaljnjo akcijo, dokler osnutek ne izide in bo možna že čisto stvarna debata o konkretnih predlogih.

—r.

Kongres Mednarodne ženske zveze, v kateri je včlanjenih 45 držav, bo letos v Parizu od 2. do 12. julija. Ženske zveze po raznih državah se že živahno pripravljajo za udeležbo na tem svetovnem kongresu. Pred zborovanjem, t. j. že junija, prirede žene vsega sveta v Parizu velik bazar, na katerem bodo zastopane poedine narodnosti s svojimi karakterističnimi umetniškimi in obrtnimi izdelki: vzenine, keramika, steklenina, leseni izdelki i. t. d.

Socijalno delo grških žen. Grkinje so se že pred vojno udeleževale javnega življenja in so dale pobudo za mnoge ženske ustanove. „Ligo grških žen“ so ustanovile v začetku vojne, imela je dobrodelen program; kmalu je razširila svoje področje: nega dojenčkov, šolska poliklinika, šolska kuhinja, počitniške kolonije i. t. d. Drugo veliko društvo je „Licej grških gospá“, ki si je zastavilo nalogo, skrbeti za moralno vzgojo mladine. V to svrho vzdržuje nedeljsko šolo za doraščajouča dekleta in za matere iz nižjih slojev, prireja strokovna predavanja in tečaje, razstave ročnih del itd. S političnimi in narodno socijalnimi vprašanji se bavi „Grška ženska zveza“ in „Liga za pravice žen“. To društvo ima v programu tudi borbo proti prostituciji, vprašanje mladinskih sodišč, skrb za mladoletne zločince i. t. d.

Velike demonstracije proti odpušcanju žen so bile v Londonu in na Švedskem. Na zborovanjih so poudarjali, kako zgrešena je pot, ki goni žene iz službe, kamor jih je spravila potreba, da prežive sebe in največkrat tudi družino. Na Angleškem je bilo pred 12 leti 5 milijonov poklicnih žen, danes jih je 6 milijonov; med temi 1 milijon poročenih. Posebno delavke morajo hoditi v tovarne, ker njih moške, celo oni, ki imajo delo, ne zaslužijo toliko, da bi mogla družina živeti ob njihovem zaslužku.

VSEBINA 3. ŠTEVILKE

Pod dalmatinskim solncem — Nadaljevanje — (Maša Slavčeva)

O malih otrocih (Jerome K. Jerome - Marija Kmetova)

Japonska rodbina in žena (Jana Keršakova)

Pomlad, s teboj sem zaživela (Ruža Lucija Petelinova)

Žene v ilirskem gibanju (Vera Dostalova)

Molk (Anica Černejeva)

Uporna pesem (Vera Albrechtova)

Več zdravnikov in zdravnic (Tončka Bajdetova)

Finska književnica v Jugoslaviji (A. K. - II.)

Književnost in umetnost: Atelje Tatjane Inkiostrijeve v Ljubljani (Maša Slavčeva);

Tribarvna reprodukcija naših pokrajinskih slik

Obzornik: Slovenska ženska društva za civilni zakon (— r)

Priloge: Naš dom — Modna priloga — Krojna pola — Ročna dela

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrtletna Din 16.—, za Italijo L 20.—, za U. S. A. Dol. 2.—, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.—. Posamezna šte. Din 6.—. Modna priloga izide vsak drugi mesec.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.

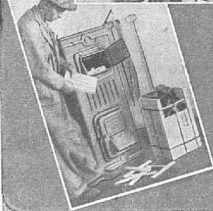
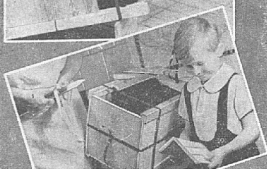
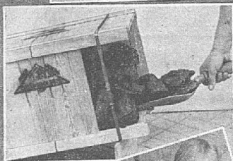
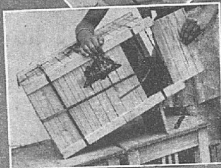
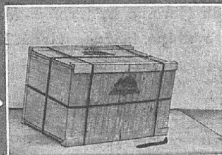
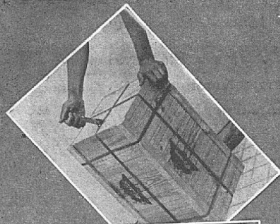
Odgovoren L. Mikuš.

Darovi za tiskovni sklad.

Cecilija Prosen 6; Stefica Vene 6; Justina Kustrin 4; Ivanka Mezek 2; Olga Senekovič 16; Ivana Ahačič 1; Karolina Hinterlechner 2; Ivanka Podrekar 4; Fanči Martinčič 6; Ana Sablatnik 4; Mira Meznarič 6; Marija Lušin 4; Alojzija Andlovic 6; Kaja Lebinger 2; Slavica Rozman 3; Adolf Radan 8; Franja Lavrič 6; Milka Križmanič 3; Marja Ermenc 6; Marica Bračič 6; Ana Gregorič 9; Dora Čotar 9; Mica Vidic 6; Mara Modic 6; Franja Kenič 3; Franja Škofič 1; Mira Štempihar 6; Vanda Muha 6; Marija Banko 6; Greta Turk 3; Jerica Pirc 4; Netka Juvančič 4; Marjana Glaser 6; Lujiza Glaser 6; Roza Blažič 4; Katica Kislinger 4; Minka Vizjak 6; Jana Baraga 6; Iva Ožbalt 1; Vidosava Leskovšek 3; Pavla Rotar 4; Ana Logar 6; Betka Habjan 6; Fani Kos 2; Roža Vogl 10; Marija Verbič 6; Sofija Smokovič 6; Pepica Lenassi 4; Rozi Wagner 4; Marija Slejko 3; Marija Ferder 2; Lojzka Papaathanassopulo 15; Marija Arčon 30; Helena Tomšič 20; Emica Koprivec 3; Berta Pikuč 4; Ana Može 3; Mara Znidaršič 6; Mimica Rajh 8; Regina Vasič 2; Ema Stergar 3; Justina Novak 6; Iva Žerjav 36; Ivanka Oblak 2; Magda Rant-Sirc 6; Ivana Schweiger 6; Čedka Vatovec 6; Olga Kocmut 4; Sofija Ferluga 5; Emilija Hvala 15; Albina Ušaj 9; Rismondo Annie 36; Zdenka Sirc 16.

Iskrena hvala vsem cenj. darovalkam.

TRBOVELJSKA PREMOGOKOPNA DRUŽBA

CARBOPAQUET

A R B O P A Q U E T

„Carbopaquet“ idealno druží dve gorivi: les in premog.

„Carbopaquet“ – zabojček je sestavljen brez žebeljev iz mehkih deščic, ki so že narezane tako, da se lahko lomijo z roko, brez sekire ali noža v male dele, pripravne za podkurjenje.

„Carbopaquet“ je napolnjen s suho separiranim, najboljšim TRBOVELJSKIM PREMOM za domačo uporabo.

„Carbopaquet“ je vezan z jeklenim trakom, ki se z ahkoto odpira s posebnim, brezplačno vsakemu odjemalcu dostavljenim ključem.

„Carbopaquet“ – zabojček služi kot posoda za premog, ako se sname samo pokrov, ki je takoj poraben za podkurjenje.

„Carbopaquet“ je najprilavnejša oblika za snažno uporabo, shranjevanje in vskladiščenje premoga, ščiti premog, da se ne drobi ter jamči za njegovo kakovost.

„Carbopaquet“ prinaša
večjo udobnost,
večjo čistočo,
večjo štedljivost

„Carbopaquet“ je kurivo bodočnosti.

„Carbopaquet“ v vsako gospodinjstvo!